

Elck zegg'het voorts

Nieuwpoortse archiefkrant

Verschijnt viermaandelijks - jaargang 7 - nr. 2 - maart 2015

Editoriaal

We kijken in de geschiedenis een eeuw terug om te volgen hoe Nieuwpoort uit haar omheining groeide na de ramp van de Eerste Wereldoorlog. Eeuwenlang was de stad gevat binnen haar middeleeuws korset.

*Met Oorlogsindrukken III vond L. Filliaert in een van de vroegste edities van **De Belgische Standaard** een ontroerende getuigenis van 'Kerlinga' over onze gemartelde stad in 1916. Dat frontblad verscheen vanuit De Panne en een Nieuwpoortse redactiesecretaris Juul Filliaert werkte er mee aan de Vlaamse emancipatie bij de pers van die tijd.*

Freddy Beun brengt een verhaal van twee Nieuwpoortse kinderen die in Zwitserland een onderkomen hadden gevonden zoals nog andere kinderen in Frankrijk en Engeland.

Carlos Vandorpe haalde ooit zijn belevenissen op in het bedrijf Brusselle dat een tijd lang Nieuwpoort op de industriële kaart zette. Het overzicht van de activiteiten in dat bedrijf is van F. Lox.

Hoe de Duitsers tegen de inundatie in oktober 1914 en de rest van de oorlog aankeken, is niet door alle auteurs ten volle begrepen. Soms is men niet dieper ingegaan op de Duitse literatuur daaromtrent.

Dank zij de lezing door Honoré Boydens in ons stadsarchief, duiken soms boeiende bladzijden op, die ons wat leren over de historische stadsfinanciën.

En we kunnen niet nalaten weer eens enkele misverstanden uit de weg te ruimen, of toch tenminste hier en daar de puntjes op de i te zetten over benamingen in Nieuwpoort.

Twee boeken verschenen met Nieuwpoort en haar bevolking als onderwerp, allemaal in verband met de Grote Oorlog.

G. Demerre

Geschiedenis

NIEUWPOORT GROEIDE UIT ZIJN KEURSLIJF

In 1874 kon de stad een overeenkomst sluiten met de staat om 37 ha militaire grond uit de vroegere omwallingen - te verkrijgen voor de som van 100 000 fr.

Hierbij kreeg de stad nog 11 ha gratis toegewezen, op voorwaarde dat binnen een termijn van drie jaar deze terreinen zouden worden ingericht, deels ten behoeve van een *beestenmarkt*, deels als openbare wandeling of "boulevard". Tenslotte was de stad verplicht de grond bouwrijp te maken.

Men durfde het eigenlijk niet aan, om het beginkapitaal te mobiliseren en men zocht een toevlucht tot de private financiële groep van baron Coppens en bankier A. Guislain.

Op 2 oktober 1874 hechtte de gemeenteraad haar goedkeuring aan een 'monsterverdrag', waarbij de financiële groep het volledig bedrag van de stad zou overnemen.

Dat bewuste jaar had men de legislatuur van bur-

gemeester Frans Van Baeckel vanaf 1868. Hij werd opgevolgd door dokter Frans Van Cuyck vanaf 1878.

Het is onder de volgende burgemeester, dus Willem De Roo, dat eerder gemikt werd op een iets kleinschaliger project.

LEOPOLD II

In een openingstoespraak voor het parlement in 1872 had de vorst, Leopold II, zich het volgende laten ontvallen :

"En présence de l'expansion de notre commerce et des immenses travaux faits en d'autres pays pour perfectionner les ports, l'intérêt national exige que nos installations maritimes soient améliorées."

Men denkt hier spontaan aan Zeebrugge !

De vorst had met meer dan gewone interesse de plannen van baron Coppens uit 1872 en 1874 in ontvangst genomen. Zijn hele ambtstermijn heeft Leopold II de ambitie gekoesterd tot het opzetten van een toeristische infrastructuur voor de hele Belgische kust. Zijn meeste aandacht is daarbij uitgegaan naar Oostende. Het verhaal wil dat hij in Nieuwpoort-Bad - toen grondgebied Oostduinkerke - stuitte op de eigenzinnige grootgrondbezitter Benjamin Crombez.

Op 11 augustus 1878 had de vorst samen met de burgemeesters van Nieuwpoort, Oostende en Doornik, en de gouverneur, de embryonale badplaats bezocht. De burgemeester van Doornik was nu toevallig (?) Louis Crombez, broer van Benjamin.

Het was de groep eigenaars "*Société de propriétaires*" die alles moesten beheren in plaats van "*un homme à qui le grand nombre de millions permet d'avoir des fantaisies et des caprices !*". Dat was bedoeld voor de koning !

Zelfs een zekere dr. Corbusier (!) formuleerde de koppigheid van Crombez aldus :

"Ce qui a fait sa fortune, pourrait aussi devenir sa perte, et la volonté toute puissante, inflexible du même propriétaire l'empêche de marcher en avant et d'égaliser ses rivaux de l'est".

DE STAD

De eerste ingreep in de stad bestond in het aanleggen van een boulevard. De vorst had daartoe een plan laten opmaken en had dit voorgelegd aan de gemeenteraad op 12 oktober 1888. De stad zou de financiering op zich nemen. Het kwam blijkbaar

goed overeen met wat in de voorwaarden stond van 1874 nl. een brede 'wandeling' tussen de temperierstoren en de O.-L.-Vrouwekerk.

Een tweede interessepunt van de vorst was het stichten van een "*jardin public*". De staat had inmiddels, buiten de terreinen uit de akte van 1874, een schenking gedaan aan de stad Nieuwpoort van 5 ha 77 a 48 are, op voorwaarde dat ze het zou nivelleren en een park aanleggen.

Deze terreinen lagen ten westen van de stad, langs de Oude Veurnevaart. Leopold II deed hiervoor een beroep op de Londense architect W. Kidner aan wie hij verscheidene voorstellen had gevraagd. Het project dat deze uitwerkte in 1889 bleek op geen enkele wijze aansluiting te zoeken bij de bestaande toestand. De vorst handelde hier net op dezelfde manier als hij dat in Oostende had gedaan : een nieuw stadsdeel ontwerpen om neo-bourgeois kapitaal aan te trekken. Niettegenstaande het aandringen van de vorst, werd geen enkel voorstel uitgewerkt.

Op 26 augustus 1895 zijn weer militaire terreinen openbaar verkocht. Op aandringen van Willem De Roo kocht Leopold II een lange strook grond die aansloot met het vroeger westelijke deel : dus westelijk van het toenmalig station. [Dat station lag toen tussen de huidige Astridlaan en de Parklaan]

Het stuk omvatte zo samen 9 ha 41 a 83 ca. Het was de bedoeling van de vorst, zijn strook, met eigen middelen te laten beplanten.

De prestigieuze boulevard werd een 'dreef' en het '*jardin public*' besloeg slechts 2 ha 16 a 62 ca. De stad was er wel in geslaagd de militaire terreinen in bezit te krijgen bij die openbare verkoop van 1895. In 1900 zou daarbij de 'koninklijke schenking' komen. Wij vermoeden hier de strook die door de koning was aangekocht (zie hierboven).

NIEUWE KANS

In 1903 komt er een opening tot realiseren van de verfraaiingswerken rondom Nieuwpoort. De doorgangsweg van Oostende naar Veurne werd herdacht. Eerst zou die lopen over het Marktplaatsplein tussen de halle en de kerk. Een tweede voorstel was langs de Kerkstraat en langs het vm. kerkhof.

Intussen was men in 1904 met het ontwerp van Joseph Viérin en Henri Carbon klaar. De nodige aanpassingen kwamen in 1906 daarbij, en er is zelfs daarvan een gipsen maquette gemaakt op schaal 1/100. Die ging verloren tijdens WO I in het St.-Lucasarchief.

Er waren allerlei ingrepen voorgesteld. Zeker de huizen tussen de halle en de kerk doen plaats maken, maar ook het voormalige kerkhof meer vrij maken en tot een park en groene ruimte uitbouwen.

Daarvoor moesten een hele rij panden onteigend worden in het verlengde van de Hoogstraat naar het zuiden.

NA DE RAMP

Met de ramp van WO 1 krijgt Joseph Viérin reeds op 15 juni 1917 de opdracht een plan op te maken voor de herinrichting van Nieuwpoort. Hij wordt bijgestaan door ir. F. Maertens, inspecteur voor de architectuur van de provincie. Viérin grijpt terug naar zijn ideeën van 1906 en heeft een voorontwerp klaar op 30 juni 1919. Hij moet weerwerk bieden tegen de "Union Internationale des Villes" waarvan een Comité d'action pour Nieuwpoort uitgaat om Nieuwpoort anders uit te bouwen. Hun spreekbuis was Louis Vander Maelen.

Viérin haalt zijn idee erdoor, enerzijds omdat hij zich vooraf gewend had tot de K.C.M.L. [Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen] en omdat Emile Coppieters alle bezwaren van tafel veegde. Die was aangeduid als Hoog Koninklijk Commissaris voor de wederopbouw van Nieuwpoort en stond in voor de coördinatie boven alle betrokken instanties heen.

Alles gaat vlug. Viérin heeft zijn 'nieuw' kadasterplan getekend op 1 december 1919. Daarover wordt gediscussieerd gedurende de maand december en op 23 december wordt alles goedgekeurd. Het bouwreglement wordt gevraagd op 17 februari 1920 en dat is klaar op 4 april.

Minister Renkin treedt af en wordt opgevolgd door Jaspar op 2 juni 1920. Die stuurt een brief op 1 september waarin wordt bevolen de rooilijnen niet te veranderen.

Op 12 februari 1921 start men met de wederopbouw ... er was toch kostbare tijd verloren gegaan: drie winters !

BARAKKEN

Intussen waren er barakken opgetrokken op de gronden die eigenlijk bestemd waren om er een park op aan te leggen en die de stad had verworven ten westen van de stad.

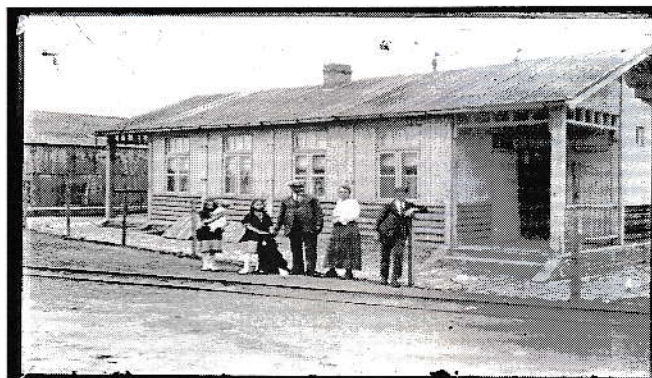
Vanaf de zomer van 1919 stelde de gemeente daar gronden ter beschikking, maar ook elders op het Arsenaalplein (straat) en de boulevard (W. De Roolaan) .

Het KAF [Koning Albert Fonds] organiseerde de toewijzing van deze noodwoningen.

Al vlug had men twee straten : de Poincaré - en de Albertstraat. Er kwam ook een derde bij : de Fochstraat.

Vorbij de Oude Veurnevaart had grondeigenaar

Henri Crombez zelfs ruimte afgestaan voor 220 barakken op het grondgebied Oostduinkerke. Op de Nieuwpoortse grond stonden er eind 1922 zelfs 570 barakken van het zgn. type "Monobloc".

Omdat de huur zo laag was, bleven de mensen er lang in wonen. Voor een barak was de huur 2 tot 20 fr. per maand, in de nieuw aangelegde tuinwijk was dat 500 fr per jaar of zo'n 41 fr per maand. In 1925 stonden er 100 panden leeg in de stad en in 1927 waren er nog 15 woonsten in de tuinwijk vrij !

TUINWIJK

Ten zuiden van de stad kreeg de tuinwijkgedachte vaste vorm te Nieuwpoort. Verwilghen, directeur der Verwoeste Gewesten, had op dezelfde firma "Monobloc" beroep gedaan om woningen te ontwerpen voor de tuinwijk.

In 1920 had architect Albert Van Huffel (1877-1935) reeds een ontwerp klaar voor de huizen en verschillende opties voor een verkaveling van dat stadsdeel.

In 1906 had men voor de planning nog steeds rekening gehouden met het tracé van de vroegere omwalling, maar in 1920 schrapt Joseph Viérin op zijn kadasterontwerp dat helemaal.

Verwilghen had zelf een ontwerp gemaakt, waarbij hij wel rekening hield met de lijnen van de vroegere bastions. Er zouden tuinen en weiden komen buiten de lijnen.

De oorspronkelijke plannen werden niet uitgevoerd. 21 arbeiderswoningen werden vanaf 19 februari 1921 verhuurd voor 600 fr. per jaar. De kostprijs was 16 000 fr. en slechts 13 000 tot 14 000 fr. als er geen WC binnen was. De arbeiders mochten géén eigenaar worden volgens de (socialistische !) senator Coppieters.

De staat nam 100 woningen over met een kapitaal van 400 000 fr., waar de provincie ook bij participeerde en dan waren er nog 2600 aandelen van 100fr. De gemeente bracht grond binnen aan 6 fr. de m² in ruil voor 520 aandelen. Men stichtte op 28 oktober 1920 de Maatschappij "Theo Goedhuys"

voor het beheer.

Op een ogenblik wou de gemeente 100 woningen verkopen voor 1 000 000 fr., maar dat ging niet door. Vanaf 1927 stelde de staat toch woningen te koop. De gemeente vroeg aan het ministerie van financiën om deze woningen af te staan aan de stad voor de barakkenbewoners. Dat is nooit ingewilligd. In 1930 werd "De Goedkope Woning Nieuport" opgericht en zij bouwden 50 goedkope woningen in de buurt van de tuinwijk "Monobloc"

PARK

Tijdens WO 2, onder de bezetting dus, heeft men de bedding van de spoorlijn omgelegd zodat er daardoor ook ruimte vrijkwam. Voortaan zou de spoorweg in een wijde bocht over een nieuwe betonnen brug lopen omheen de Oude Veurnevaart. De laatste barakken werden geruimd in de jaren 50 van vorige eeuw! Er is dan maar eerst werk gemaakt van de urbanisatie van dat deel van de stad. Het werd een villawijk en van een parkaanleg kwam uiteindelijk het Leopold II park en het Astridpark omstreeks 1960 onder de legislatuur van burgemeester Floribert Gheeraert (1947-1970).

(J. Mulkens 1982, H. De Laet 1983, P. Gordts 1984)

G. Demerre

Oorlogsindrukken III

Op zondag 10 januari 1915 werd in De Panne het eerste nummer van 'De Belgische Standaard' aan het nieuwsgierige publiek voorgesteld. Reeds de avond voordien hadden voorbijgangers aan de ramen van het redactielokaal het eerste nummer kunnen lezen. Toen de strijd zich had vastgeketend aan de boorden van de IJzer en er strategisch een betrekkelijke vorm van rust was opgetreden, kon in de harten van velen een cultureel reveil een echte kans maken. Schrijvers, studenten, kunstenaars, poëten en intellectuelen konden in de eerste maanden van het jaar 1915 de plaatselijke bodem aftasten om allerhande initiatieven te planten om het culturele, sociale en zedelijke heil van de frontsoldaten te behartigen.

Pater kapucijn Ildefons Peeters had eind 1914 in het volgelopen De Panne heel wat vooraanstaande Vlamingen enthousiast gemaakt om de schouders te zetten onder de publicatie van een frontblad. De bekende Antwerpse aristocrate Marie-Elisabeth Belpaire was één van die stuwende krachten die met raad en daad het initiatief steunde. Al vlug werden contacten gelegd met bekende en onbekende

gestrande Vlamingen om met de pen het blad vol te schrijven. Van uit Parijs en Londen mochten correspondenten vlot leesbare stukken overbrengen en aan het front zelf schreven vaste en losse medewerkers het blad vol. Het dagbladinitiatief startte als een weekblad, na een goeie maand verscheen de krant 3 maal per week en vanaf 15 juni 1915 werd De Belgische Standaard een volwaardig dagblad. De redactie bleef tot de verschijning van het laatste nummer op 31 december 1919 kampen met heel wat problemen. De censuur was iedere dag opnieuw onverbiddelijk. De Belgische militaire overheid stak voortdurend stokken in de wielen. Ook organisatorisch was het initiatief niet vrij van tegenkantingen. Gematigde Vlaamse grieven kwamen in dispuut met een meer radicalere koers in het blad 'Ons Vaderland'. De redactieraad werd een plaats van komen en gaan. Een plaats waar de hogere idealen werden opgeofferd om het eigen gelijk een kans te geven.

Eén van de losse medewerkers was student **Jeroom Leuridan** (1894-1945): geboren te Oostvleteren, humanioraopleiding op het College van Poperinge. Toen hij de leergangen volgde in de retorica sloot het college wegens de oprukkende oorlogsomstandigheden de deuren. De jonge student ging terug naar huis om er samen met zijn ouders te helpen op de boerderij. Als student was Leuridan bijzonder actief in de Vlaamse studentenactie. Vanaf 1913 voorzitter van de Vlaamse Leerlingenbond *Hooger op* en reeds in 1912 onder het pseudoniem Kerlinga schrijver voor het radicale studententijdschrift *De Vlaamsche Vlagge*.

Hij meldde zich op 26 juni 1915 als oorlogsvrijwilliger. Na een maandenlange opleiding in Auvours kwam hij op 22 oktober 1915 op het front in het 3e Linieregiment. Aan het front werden zijn talenten reeds vroeg ingezet om de Vlaamse actie te ondersteunen. Hij kwam er in contact met kapelaan Cyriel Verschaeve, uitgever Joris Lannoo en studentenleider Firmin Deprez. Naarstig pende hij zijn veelal filosofische overwegingen neer in een dagboek. Leuridan leverde tal van bijdragen voor De Belgische Standaard. In het artikel "s Nachts te Nieuwpoort" bracht hij het relaas van een nachtelijke tocht

naar het zwaar geteisterde Nieuwpoort. Leuridan liet uitschijnen dat hij het IJzerstadje goed kende. We kunnen aannemen dat hij als student en als medewerker aan *De Vlaamsche Vlagge* regelmatig contact had met de Nieuwpoortse onderpastoor Cyriel Delaere. Het was een publiek geheim dat Delaere lange tijd, en ook in zijn Nieuwpoortse periode (hij was onderpastoor tot 1912), hoofdredacteur was van het radicale studententijdschrift. Ook de vele vormingsavonden ingericht door het plaatselijke Davidsfonds en de oud-leerlingenbond van het St.-Bernarduscollege vormden een aantrekkingskracht voor West-Vlaamse studenten. Hier was het vooral pastoor Jules Vermeulen die aan de kar trok. Misschien kwam Leuridan samen met de broer van de pastoor, Edward Vermeulen (Warden Oom) naar Nieuwpoort afzakken.

Het artikel gunt ons een blik in de innerlijke zielerorselen van een immer zoekend studentenhart. De afkeer van het oorlogsgeweld en de uitgesproken vroomheid waren steeds terugkerende thema's in de oorlogsgeschriften van Leuridan.

KIJKJES OP EN ROND HET FRONT

's Nachts te Nieuwpoort

De Belgische Standaard zondag 2 maandag 3 april 1916

'k Ben in Nieuwpoort geweest, in de vermoorde stede. 'k Kan niet zeggen wat ik gevoeld heb, en wat gedachten door mijn hoofd gegaan zijn. Wat voelt en wat denkt men, als men plots voor het lijk van een geliefde staat?... Ik vergeet dien nacht niet, nooit meer!... Ik ben er naartoe gegaan, al de baan die 'k vroeger eens, in blijde dagen afgeketst had, in jolige studenten-uitgelatenheid, naar de zee, waar we om ter rapst reden, met de meeuwen die speelden boven de branding aan 't strand.

Dat was in vroegere dagen, toen we nog niet vermoedden, wat er hier gebeuren zou, achter de duinen van Kerlingaland... 'k Stapte voort, in dien ijzig kouden nacht, op de bane, met zwaren vermoeiden soldatentred, naar de fuséelichten toe, ginder, oostwaarts, die tot hier de boomen in benauwelijke klaarte aftekenden op de sombere lucht van 't Westen. De automobiels met zware vrachten dokkerden voorbij, zonder lichten; 'k dacht aan de snorrende

luxeauto's van vroeger, die langs hier de rijken der wereld aanbrachten, naar de zee, met hun praal en hun verderf; en 'k dacht ook aan de duin-ezels die gestakeband waren, en verschrikten om 't beestachtig getoet der vluchtende duivelstuigen... Dat was allemaal in den tijd dat de menschen niet wisten dat 't kon oorlog zijn. De badgasten zijn heengereden, maar de duinezels zijn gebleven... 'k Hoor ze balken, in den nacht, en hun gebalk breekt de schoonheid van 't fluitespel, daar, in de barakken der Algeriaanse ruiters...

We naderen Nieuwpoort! We werden ingetogen: hoe zal Nieuwpoort wezen? 'k Heb prachtige artikels gelezen: "Nieuport sous la lune" – "Nieuport, la morte". 'k Las roerende bladzijden van Pierre Nothomb over "Nieuport au gout salé". 't Was schoon gezegd; 't voldeed me niet: ze konden in hun zegen den adem der Vlaamsche streke niet blazen, den bloedeigen geur niet meedeelen van 't blanke duinenland aan den Vlaamschen Noorderzee. – 'k Ben er nu zelf geweest! 'k Heb gezien, gedroomd, gevoeld: ik ken nu de marteling van Nieuwpoort, de zoutachtige...

De dood is volledig. – Waarom zeg ik dit?... 't Werk van den Dood is immer volledig! 't Is hier geen slooingswerk geweest: er is meer gebleven dan wat men heet "de eene steen op den anderen". De huizen-rijen bezoomen nog de straten, en vele daken beschutten nog de gebouwen. Ja, 't deerlijke lijf staat er nog, geknakt en wankelend; maar wat er weg is, verzwonden, 't is de ziele met haren adem, die 't leven is... 'k Rook een adem, al door de opgeruimde straten stappend; 'k rook hem nog lang, toen ik al weg was van de doode; 't was een lijkgeur, niet van ontbonden vleesch, maar van gestorte puinen, van verkoolde geraamten, doormengd met dien zilten reuk die gestadig aangewaaid kwam van ginder, waar 't eenbaarlijk ruischte in den donkeren nacht... De straten waren schoon opgeruimd, maar 't kon niet baten: men voelde 't toch dat men bij een doode was... En 'k stapte stille, 'k zweeg en 'k voelde 't kroppen in mijn kele. 't Was donker. 't Moest zoo zijn, en alle schending van die dikke duisternis was als lijkschennis. 'k Raadde de vage vormen van heerlijke gothische gebouwen; 'k vermoedde beelden van beschermheiligen, die, van op hun wankelend voetstuk, zegenend de handen strekten over hun ongelukkige stede. Middeleeuwse heiligen! De eeuwen hadden hun voetstukken niet geschokt: 't bot geweld vermocht dit, maar kon toch de zegenende handen niet overheesteren... En toen 't kanon gromde, opeens in de nachtelijke stille, murmelde ik: "dit is uwe ure en de macht der duisternissen". En 'k bad, al droomend door de nare puinen wandelend: "Heere, 'k weet dat uit het

*lijden de grootheid geboren wordt. Ons land is ver-
hakkeld, onze steden zijn vergruizeld, en ons volk
is gemarteld. O ter wille der lijdenswet door Onzen
Oppersten Lijder, Jezus, zoo heerlijk bekrachtigd,
laat ons Volk herboren worden, ter opstanding ko-
men. Laat het, gelouterd in zijn hartebloed, her-
nieuwd 't leven ingaan, naar den zin van 't veroud
christen Volk dat weleer de beelden geplaatst heeft
in de hooge nissen zijner stadhuizen en belforten".
'k Ben heengegaan uit Nieuwpoort, de doode ste-
de. De doordringende reuk van brand en puin werd
meegevoerd door 't zilte windje, dat over de stompe
hillen voer... Mijn gebed was mijn laatste gedachte
niet: 'k had Wandalenwerk gezien; 'k hoorde weer
't verre geweld der vijandige hellemonden. Ieder
schot dat er dreunde was voort een tergend on-
recht gepleegd tegen mijn Volk... Vloek! Vloek!... 'k
Zag weer die beschermende handen der beelden,
uitgestrekt over verwoesting en Dood.
...'k Heb mijn eed van rechtmatigen haat en billijke
wraakzucht hernieuwd, bevestigd in mijn stormend
harte, terwijl ik voorbij 't neergedonderde Onze
Vrouwekapelletje ging... 'k Vergeet nimmer Nieuw-
poort, de vermoorde stede.*

Kerlinga

Het pseudoniem 'Kerlinga' verwees naar het Kerlin-
galand, de alles omvattende naam voor de Vlaamse
streek aan de Noordzee tot Boulogne. Volgens
de middeleeuwse kroniekschrijvers woonden daar
de Kerels. Het thema werd later opgepikt door Hen-
drik Consciense, Guido Gezelle en Albrecht Ro-
denbach.

De omstandigheden van de oorlog vormden bij
Jerom Leuridan de voedingsbodem om via een
politiek engagement zijn idealen vorm te geven.
Na het behalen van een doctoraat Germaanse Fi-
lologie aan de universiteit van Leuven – met het
proefschrift 'Soldatentaal op den Yzer'- werd hij
ingeschreven als advocaat aan de balie van Ieper.
Later werd hij gemeenteraadslid te Ieper, provin-
cieraadslid, kamerlid en senator. Hij overleed in ge-
vangenschap op 26 juli 1945.

L. Filliaert

Exit Brusselle

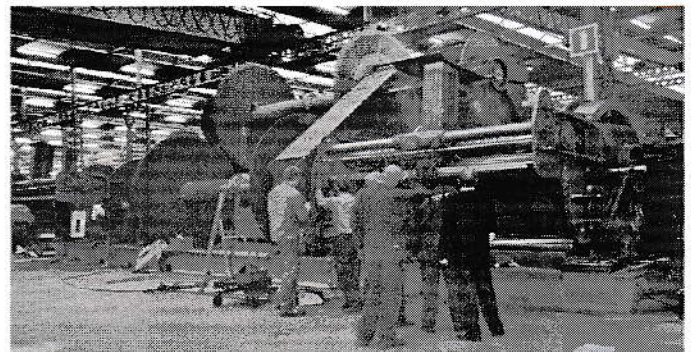
Brusselle Marine Industries te Nieuwpoort

1. Het verhaal van Carlos Vandorpe

Ik ben begonnen als 14-jarige bij de firma Brusselle
op 02/11/1936. De firma was toen gevestigd in de
Valkestraat in Nieuwpoort. Een kleine werkplaats
van 40 m bij 40 m, die het volledig machinepark

bevatte, met daarnaast nog een afdeling van on-
geveer 40 m bij 40 m waar de vislieren werden sa-
mengesteld.

Wij leverden vislieren in Nieuwpoort, Oostende en
Zeebrugge. De vislieren die we daar samenstelden
hadden een gewicht van ongeveer 200 kg en dit
was vooral tijdens de oorlogsjaren. Dan hadden we
reeds een studiebureel met 2 ingenieurs-tekenaars.
Voor de administratie zorgde Mr. Brusselle en zijn
nicht die later zijn vrouw Mevr. Brusselle werd. Na
de oorlog zijn wij dan gestart met de bouw van gro-
tere vislieren tot 15.000 kg. Wij hadden bijna de
mogelijkheid niet meer om deze machines op de
vrachtwagen te zetten. Vandaar dat er gezocht
werd een nieuw stuk grond te zoeken om daarop
een nieuwe werkplaats en burelen te bouwen. De
constructie werd daar uitgebreid met de bouw van
hydraulische stuurmachines, visloslieren en anker-
lieren. Stilaan werd werk gezocht in het buitenland.
Een uitbreiding drong zich op zodat het gebouw
werd vergroot tot wat het nu nog is. De eerste grote
bestelling (20 machines) was bestemd voor Maries-
town Shipyards in Canada. De vislieren werden
steeds moderner. Wij bouwden 4 zware vislieren
van ongeveer 50.000 kg voor een scheepswerf in
Hamburg, daarna kwam IJsland, Frankrijk en Bre-
merhaven in Duitsland. Voor Nederland werd de
zwaarste lier van 150 ton gemaakt. Deze machine
werd gemonteerd op de vrachtwagen zelf. Zo wer-
den onze machines wereldwijd bekend. Daaruit
volgt dat er ook veel buitenlandse verplaatsingen
werden gedaan.

In de werkplaats werden 5 afdelingen ingericht:
De afdeling draaijerij; de afdeling paswerkerij of
de montageafdeling waar de machines werden
samengesteld; de hydraulische afdeling voor de
montage van stuurmachines, pompen, motoren en
bedieningsvalven; de modelmakerij waar de mo-
dellen werden gemaakt bestemd voor de gieterij
en de afdeling outillage waar alle gereedschap en
machines werden onderhouden en nagezien. Aan
het hoofd van elke afdeling stond een brigadier en
ik als werkhuisoverste. Ik deed o.a. de verplaat-
singen naar Frankrijk, Duitsland, Canada, IJsland,
Zuid Afrika, Nederland en Noorwegen. Ik ging on-
geveer 6 tot 8 keer per jaar naar Canada voor het

in bedrijf stellen van de machines of voor herstellingswerken.

De firma Brusselle Marine Industries verschaftte werk aan 110 werknemers.

Na 65 jaar ging ik met pensioen. Mr. en Mevr. Brusselle waren toen reeds overleden.

Carlos Vadorpe +

2. Het bedrijf

De N.V. Brusselle Marine Industries met zetel te Nieuwpoort Westendelaan 1, werd als eenmanszaak gesticht door de heer Brusselle in juni 1929.

Vervolgens werd die omgevormd tot een pvba.

De werkhuizen André Brusselle waren gevestigd tussen de Oostendestraat en de Valkestraat.

Begin jaren zestig werden die te klein en werd uitgekeken naar een nieuwe vestigingsplaats even buiten de stad. Op een terrein, met een oppervlakte van 5 ha, in de nabijheid van het Albert I monument, werd een nieuwe fabriek gebouwd met een oppervlakte van 15.000m².

Brusselle Enterprise was sinds 1929 een wereldspeler op het gebied van ontwikkeling en productie van stuurmachines en verschillende soorten lieren, ten behoeve van baggerschepen, offshore platforms, sleepboten, vissersschepen en vele meer.

Al de machines werden op maat en naar de eisen van de klant gebouwd.

Het ontwerp, de afwerking van alle onderdelen en het monteren gebeurden allemaal te Nieuwpoort.

Er werd geleverd over de ganse wereld. De voornaamste afnemers waren vooral Nederland, Frankrijk, IJsland, Canada, India, Turkije, China.

In de beginjaren werkten er ongeveer 50 personen (37 arbeiders en 12 bedienden) in het bedrijf. Dit aantal groeide later tot maximaal 110.

De grootste lier die de firma ooit maakte woog 118 ton, was 16 m lang, 5 m hoog en 6 m breed. De vislier bevatte acht onafhankelijke trommels, wat vrij uniek was. Alle onderdelen (meer dan 10.000) werden in het Nieuwpoortse bedrijf gemaakt. Meer dan 60 man werkten mee aan de ontwikkeling en de constructie. Ze was bestemd om in de haven van Vlissingen (NL) gemonteerd te worden op een groot fabrieksschip.

In maart 2008 is het bedrijf overgenomen door een Nederlandse Holding Z&M Invest.

In de eerste jaren na de overname bloeide en groeide het bedrijf; met talrijke grote leveringen aan 4 grote baggerspelers in de wereld.(De Nul, DEME, Boskalis en Van Oord)

Eind 2013 waren er al signalen dat het bedrijf

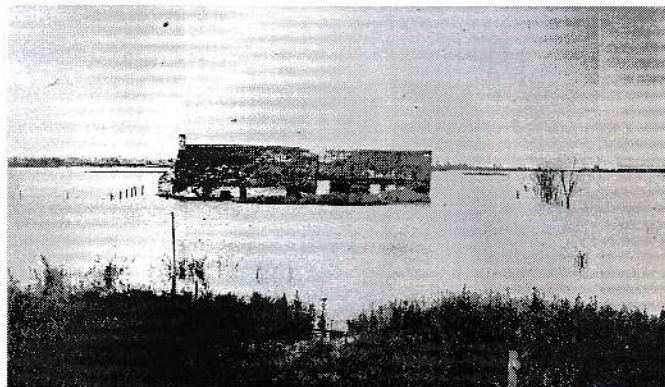
moeilijkheden had. Er kwamen, vermoedelijk door de economische crisis, minder bestellingen binnen. Het metaalbedrijf moest noodgedwongen de boeken neerleggen. 50 werknemers stonden op straat. Op 8 juli 2014 is het bedrijf Brusselle Enterprises NV te Nieuwpoort door de rechtbank van koophandel Gent afdeling Veurne failliet verklaard. De gronden en de gebouwen zijn nog steeds in handen van een Nederlandse holding.

Na onderhandelingen met de curatoren, zijn de activiteiten van het bedrijf gezamenlijk overgenomen door een Zeebrugs, Nederlands en Spaans bedrijf. De naam van de firma is nu Brusselle Carral Marine en de firma is gevestigd te Zeebrugge. Een vijftal ex-werknemers is aan de slag in het nieuwe bedrijf.

F. Lox

Inundatie

DE DUITSERS VOOR NIEUWPOORT OKTOBER 1914

Waarom slaagde de afblokking van de Duitse opmars door de inundatie vanuit Nieuwpoort ?

In de beschrijving van de kunstmatige ingreep om de oorlogskansen te keren, heeft menig auteur zijn verbazing laten blijken, waarom het Duitse leger dit opzet niet zou voorzien hebben. Zeker, wanneer die auteurs de inundatie wat simplistisch voorstellen, wordt er nogal vlug vanuit gegaan dat de vijand een strategische vergissing had begaan ... uit onwetendheid.

Wanneer anderzijds deze passage nauwgezet wordt doorgelezen, in de overvloedige bibliografie die daarover bestaat, ontdekt een aandachtig lezer wel hoe allerlei elementen verkeerd worden weergegeven en hoe gebeurtenissen en toponiemen door elkaar worden gehaspeld.

Voor de hierboven aangehaalde 'verbazing' is ten overvloede een bewering geciteerd van de Duitse kapitein Otto Schwink : (vert.)

“Het stijgen van het water werd toegeschreven aan de stortregens van de voorbije dagen en er werd gehoopt dat, bij het aanbreken van droog weer, het uitstekende net van kanalen het water snel zou afvoeren.”

Kapitein Otto Schwink was verbonden aan de Duitse Generale Staf en schreef in 1917, in opdracht van die Staf, een verslag over de oorlogsperiode rond Ieper in 1914 : *“Die Schlacht an der Yser und bei Ypern in Herbst 1914”*.

Zijn verslag is vertaald in het Engels en uitgeven in 1919 door Constable & Co. Ltd. in Londen. Sinds 2007 is het door de universiteit van Toronto (Canada) gedigitaliseerd en op internet gezet!

“An official account published by order of the German General Staff”

Bij de volledige lectuur daarvan vallen enkele dingen op.

Waarom hebben de auteurs zich beperkt tot die ene zin?

Zouden de Duitsers de inundatie verkeerd hebben ingeschat? Het werd voor hen nochtans al vlug duidelijk!? Paul Van Pul dacht een reden gevonden te hebben in de foutieve interpretatie door de Duitsers van de Belgische stafkaarten. Wanneer men echter het verslag van Otto Schwink iets verder leest, wordt het begrijpelijker:

“Maar het werd al vlug duidelijk dat de vijand de kanaalsluizen had laten springen (sic) en zeewater binnen gelaten heeft tot zijn ‘hulp’ “

Het zal dus voor de Duitse staf niet zolang geduurd hebben, om de ware toedracht van de wateroverlast in te schatten. Er zit een Duitse stafkaart in het Nieuwpoorts patrimonium, waarop duidelijk merkbaar is dat zij zeer goed op de hoogte waren van het hydrografisch stelsel in onze streek : sluisen, overlaten, stroomrichting ...

Een Duits boek met stadszichten en summiere omschrijving van steden uit 1750 liegt er niet om :

Nieuport eine Stadt am Fluss Yperlee so hindurch fliesset in den Oesterreichischen Flandern nicht weit von dem Meer allwo Sie einen kleinen Hafen hat 3. M. von Ostende. Sie ist befestiget und kan durch Schleussen das umliegende Land unter Wasser setzen.

Kolonel SBH b.d. Frans De Smedt heeft in een voordracht erop gewezen, dat de Duitsers na ver-

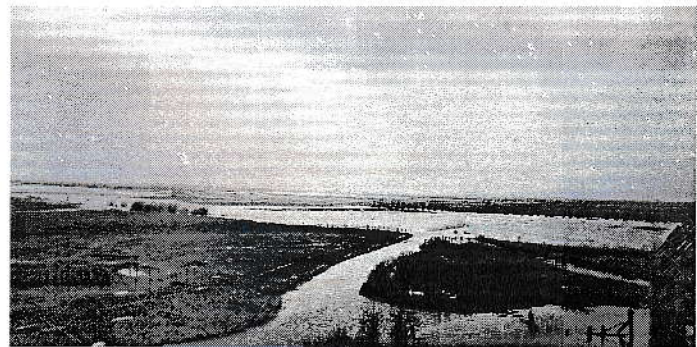
loop van tijd zelf, een voordeel hadden aan de inundatie voor hun eigen verdediging.

In de inleiding van het verslag gaf kapitein Otto Schwink een nogal schampere beoordeling van de Belgische actie.

“ Het kanaal (de IJzer) was van beslissend belang voor de achteruit gedrukte Belgen, gedurende de slag in de nacht van 29-30 oktober, waarbij ze zeewater bij vloed door de sluisen binnenlieten en nadien door de sluisdeuren te doen springen (sic) te Nieuwpoort wat het slagveld deed overstromen langs de beneden IJzer. Daardoor slaagden ze er in grote stukken van het land onder water te zetten, waarbij alle intensieve militaire operaties in dat district uitgesloten werden. Het hoogwater niveau beïnvloedde alle bewegingen over een groot gebied. Op zijn bevel liet de Belgische koning voor jaren de natuurlijke weelde van een groot deel van de vruchtbare streek onderlopen zodat het zeewater alle plantengroei tot aan de wortels verwoest heeft”

Hij gaf trouwens een beschrijving van het fysisch landschap rond Nieuwpoort:

“De duinen te Nieuwpoort zijn doorgesneden door ingenieurs (sic) voor een uitweg naar de zee. Het is slechts vanaf Diksmuide noordwaarts dat het kanaal (sic) een hindernis vormt waarbij fatsoenlijk bruggerief nodig is om te overschrijden. De hoge oevers ten zuiden van Diksmuide, daarentegen vormen een uitstekende dekking in de overigens vlakke en uitgebreide streek, wat eenvoudig is voor de verdedigers.”

Waarom beperken sommige auteurs zich in het algemeen tot militaire bronnen ?

Het andere aspect dat tijdens de lectuur naar voor komt is, dat militaire verslagen zeer kritisch moeten behandeld worden.

a) Er staat soms zeer nauwgezette informatie in, over de plannen vooraf en de ligging van de verschillende eenheden.

Het 4e leger met als commandant Generaal hertog Albert von Württemberg stond tussen 10 oktober

en 16 november opgesteld tussen de zee en de bocht rond Ieper. Er stonden vijf legercorpsen gé-rangschikt van noord naar zuid. Vanaf de zee bij Nieuwpoort tot Diksmuide stond het 3e Reserve Corps opgesteld met drie regimenten onder de leiding van Generaal van de infanterie von Beseler. Op 16 oktober luidde het Duitse legerorder, dat ze op 18 oktober zich moesten bevinden op de lijn "Coxyde - Furnes - Oeren" !!

Deze gegevens zijn betekenisvol, want op 16 oktober had het Belgische leger een tweede linie opgesteld langs de IJzer en waren er nog eenheden die vooruitgeschoven posten bezetten in Lombardsijde, Mannekensvere, Schore, Keiem, Beerst .

In datzelfde legerorder was het streefdoel voor de andere vier Duitse corpsen de lijn Aartrijke - Torhout - Lichtervelde - Ardooi - Emelgem - Izegem - Lendeledede - Kortrijk.

We kunnen daaruit besluiten dat de Duitse eerste linie nog maar net West-Vlaanderen binnen was en met het 3e Reserve Corps een ruim vooruitgeschoven sikkelsbeweging wou maken ... om vlugger de haven van Duinkerke te bereiken. En uiterekend dat is ze belet !

Want "... de Belgen (hebben) op dat moment van hun grootste nood, de zee ... tot hun hulp ingeroepen en de Duitse aanval tot staan gebracht ..."

Alfred von Schlieffen had het in zijn plan(1905) ongeveer zo omschreven :

"... waarbij de laatste Duitse soldaat op de rechterflank met zijn mouw langs het Kanaal veegt, richting Parijs ..."

De Duitsers hebben later in Pervijze (30 oktober ?) een legerorder onderschept van de Belgische generaal Michel van 16 oktober, gericht aan zijn divisie :

"Het lot van de hele campagne hangt af van onze weerstand. Ik verwacht dat de officieren en de manschappen zich niet terug trekken om welke inspanning dat ook moge kosten, en meer te doen dan uw plicht. De redding van het land en dus ieder individueel hangt van hen af. Laat ons weerstaan tot ons uiterste "

b) Maar dan leest men in het verslag allerlei zaken die enerzijds de mislukking moet verdoezelen, de tegenstand opschroeven en de heldhaftigheid van het eigen leger meer glans bijzetten. Dit verslag moest naar het einde van de oorlog het blazoen van het leger oppoetsen ... en kan dus niet als ob-

jectieve bron worden aangezien.

"De Belgen leken vast besloten de laatste vierkante meter van hun koninkrijk aan de hoogst mogelijke prijs te 'verkopen' "

"Ze hadden loopgrachten in vier linies (sic)... "

"Niettegenstaande al deze moeilijkheden hebben onze mannen, zowel oude als jonge, zelfs als ze op eigen initiatief moesten handelen, een geest van heldhaftigheid en zelfopoffering getoond, wat de Slag aan de IJzer een heilige herinnering heeft gemaakt zowel voor het leger als voor de natie, en iedereen die eraan heeft deelgenomen mag met trots zeggen. Ik was daar."

Wat staat er in het verslag, over het terugtrekken van de Duitsers, bij de tegenaanval in de bocht van Tervate ?

"Geen enkele gewonde soldaat of geweer viel in de handen van de vijand" (sic)

En bij de verste vordering ter hoogte van Oostkerke ?

"Er was in Oostkerke een terugtrekken op 30 oktober, zonder slachtoffers" (sic)

En in Pervijze ?

"Luitenant Buchholz van de Brandenburgers wordt gesommeerd zich over te geven aan een Franse kolonel. Hij weigert heel fier en weet te ontkomen zonder verliezen..." (sic)

Wat noteerde soldaat Aloïs Van Loon voor 31 oktober in Pervijze ?

"De lijken van de Duitsers lagen opgestapeld achter de spoorwegberm en staken afgrijselijk om zien boven het water uit...Maar ook velen van de onzen lagen achter de loopgracht dood. Een grafkuil bevatte het duurbaar overschot van vierenvestig makkers die te ruste gelegd waren zoals zij vielen ... Ook de lijken van de vijand die in ons bereik lagen moesten begraven worden. Deze die onder gespoeld lagen, bleven liggen ...In het dorp Pervijze dat op korte afstand van de spoorweg Diksmuide-Nieuwpoort ligt hebben wij op de kant der gracht nevens de vernielde kerk, honderdvijftien Duitsers begraven."

En wat schreef een Duits officier in zijn eigen dagboek op 24 oktober ?

"Wij gaan door de grachten onder een aanhoudend vuur van de vijand, verschrikkelijk! Wij weten niets van de algemene toestand. De vijandelijke artillerie is sterk, wel beschermt en door de onzen niet tot zwijgen te brengen? De vooruitgang van het voetvolk is zonder gevolg en wij ondergaan zware en nutteloze verliezen. Het is onmogelijk regelmatig onze bevoorrading te bekomen. De mens is herleid tot een dier ..."

Otto Schwink gaat verder :

“Een succesvolle aanval op Nieuwpoort, liet ons verschillende honderden krijgsgevangenen maken” (sic)

Dit is wel eens het geval geweest met Britten, maar veel later in de oorlog. Er zijn wel Belgen krijgsgevangen gemaakt in Ramskapelle op 29 oktober ... want hun munitie was op.

Uit het dagboek van Sooi Smidt:

“Tegen den morgen hooren we den vijand van dicht bij en we moeten vuur geven. De kardoezen zijn spoedig op. En er worden geene bij gebracht. Korts daarna raadt men ons aan zich gevangen te geven, we moeten wel of sterven. Het is 5 ure en half. De Duitsche komen over de ijzerweg, zij bevelen geweren, kardoezen en alles weg te werpen.”

Einde van het verslag voor de Slag aan de IJzer en de Eerste slag om Ieper ?

*“Vlaanderen. Het woord werd gehoord door iedereen in het Duitse Vaderland met een stille hui-
ver, maar ook met een intense trots. 14 november 1914”*

AKKOORD !

Dit verslag werd door kapitein Otto Schwink opgesteld in 1917, maar was wel een bundeling van zijn rapporten gedurende de hele oorlog ...

In de commentaar die bij de Engelse versie is toegevoegd worden enkele zaken doorprikt onder de vorm van voetnoten.

Schwink stelt dat de confrontatie tussen de kust en Ieper gebeurde door 263 bataljons tegenover 426 aan Frans-Brits-Belgische zijde. De commentaar stelt dat er aan de geallieerde zijde slechts 26 divisie stonden zonder reserve en aan Duitse zijde 40 divisies!

Schwink stelt dat de technische uitrusting aan de overzijde zeer superieur was in 1914, wat dan weer in de Engelse commentaar afgedaan wordt flagrant vals. Ze geven toe dat die toestand in 1917 wellicht wél zo kan geïnterpreteerd worden.

LES ?

Wees kritisch, ook met militaire bronnen, zelfs over een bedrijf waarin zij wel goed in thuis zijn : een oorlog.

(O. Schwink 1917/1919, P. Van Pul 2004, F. De Smedt 2009)

G. Demerre

Archief

PACHTEN AAN DE KERK

Kerkrekeningen 1623-1667

Register 1 mei 1666 – 30 april 1667

Ontvanger Cornelis Walckenier fs Pauwels

Pastoor François Meeze

Hoofdman Jacques Boermans

Kerkmeesters Jooris Vlieghe, Anthone Cordonnier, Petrus Maertens

Ontvangsten van pachten:

Cleekerstraet (ongeveer nu de Astridlaan): westzijde weduwe Andries Millicam, weduwe Andries van Dromer, zuidzijde (nu stukje Ankerstraat)weduwe Anthone van Droomer, voordien Jan de Vloo.

Cockstraet (Duinkerke- en Havenstraat inbegrepen nu): westzijde Gillis Ramaut; oostzijde Pieter Steels. westzijde Jacop Lammens “t Wagynhof”, Arnoudt Marannes ; oostzijde Adriaen Reubens.

Hooghestraet: oostzijde Nicolaeys Chevallier “De 3 speelreden” , Adriaen Reubens ; westzijde Anthone Grongry tussen huis van Jan de Cock en Frans Bouden.

Markt: westzijde erfg. Jan Triou “Den Wingaert”, capiteyn Van Hoecke “Den naeme Jesus”; noordzijde Mr. Mathys Renoudts *, Mychiel Vys, Dierynck Corsellis “Den Hert”; oostzijde weduwe François de Grave “Den rooden Hoet”.

Mariastraet (nu Recollettenstraat): westzijde G. Vanden Berghe, weduwe Jooris van Bourdelle, Gillis Concelles; oostzijde Bathazar Catthyn, Jacques de Voldere, Mathijs Jacobs, Cornelis Paelemans, Matthys Laemmens naast wijlen Maeyken Palynck. Coopynckstraet (nu Valkestraat): oostzijde mynheerre (kapitein ?) van Houckes; de Abt van de Duynen (achterzijde Duynenhuys, nu ‘City’ !).

Marktstraet: westzijde dr. Coenes met poort, Pieter van Westaeckers ; oostzijde sr. Alonso Chyemenies (Ximenez ?), capiteyn Liscanes, Jan Vlieghe “Londen”, Jan Froutaert ernaast Mathys Vromboudt en daarnaast Louys Walckrave jr.

Potterstraet: westzijde Clays Ogier, de Zusters ter Burch ten oosten van hun kapel.

Mandemaeckerstraet (nu Schipstraat): oostzijde Jacques Soudelynck, weduwe Jooris Fraeys, Pieter Clou, weduwe alferes** Christoffel Santges (Sanchez ?), Joos van Slype "Den Hert", weduwe Jan Baptist Gillegodts, Anthone de beryder (?).

Schipwerckerstraet (nu St.-Jacobsstraat): sterfhuis Jan Meunynck.

Groote Cayestraet (nu Oostendestraat): oostzijde Hubrecht Meynen.

Langhestraet: noordzijde Franchois de Rym, erfg. Pieter Bollaert, weduwe Jacques van Slype, Henderycx Helen, Gildebroeders van het H. Kruis, Gerard Mahieu; zuidzijde Paters Chartreusen; westeind Barbezaen de Nayer met een meulen wall.

Kerckhof (nu zuidzijde van Marktplein en Kerkstraat): zuidzijde Sr. Franchois Willaert, verder Cornelis Meus (4 2/5 roede), 2 huizen van de zoon van Anthone Petyt (5 roeden winguaert), 2 huizen weduwe Jacop Clou, Wouter Simoens, mr. Joos de bock, weduwe Jacques Nagel, Guillaume Begram; Pieter Stoer ten oosten van het clouckhuys (Klokketoren ?)

* De auteur van "De Cronycke van Nieuport" Matthias Reynhoudt uit 1680!

**alfares = Spaans officier van lage rang/ soms vlaggen-drager

transcriptie H. Boydens
bew. G. Demerre

Misverstanden 3

COUPE-GORGE

Wanneer deze naam in Nieuwpoort dreigt te verdwijnen, heeft men ervoor gezorgd dat de vroegere spoorwegbrug over de Arkevaart, recent deze naam kreeg. In het Frans is dat soms een plaats die te mijden is, of ook een omstandigheid bij het gokken ... Tot 1860 lag daar echter in Nieuwpoort een ravelijn die met een nek-stuk (gorge) verbonden was aan de stadswal. De achterzijde van zo'n versterking wordt ook aangeduid met keel. Die gorge werd doorsneden door de Arkevaart. Vanaf 1906 is men daar begonnen met bouwpercelen te verkavelen.

In 1945 heeft men het tracé tussen de Arkebrug en de Kalkovenbrug de naam gegeven van Witte Brigadelaan [naar een geheime weerstandsgroepering tijdens WO2].

BENJAMIN CROMBEZ, BARON ?

Neen.

De jongste zoon van jonker Benoit CROMBEZ, Benjamin, erft op 2 juni 1862 bij notariële akte o.a.

de gronden van Nieuwpoort-baden (duinstrook van Westende tot Oostduinkerke) in naakte eigendom; de moeder Henriette Lefebvre behoudt het vruchtgebruik tot 2 juni 1867. De nieuwe eigenaar van de badplaats 'Nieuwpoort-Zeebaden', Benjamin Crombez, heeft NOOIT de titel van baron gekregen. Zijn vader Benoit, Georges, Alexis Crombez bekwam wel de titel van jonker op 31 mei 1826. De zonen erfden deze titel.

PELIKAANBRUG

Die naam staat nu op de brug die in onbruik is over de Veurnevaart. De historische Pelikaanbrug lag ongeveer ter hoogte van de nieuwe expresweg over diezelfde Veurnevaart. Daar stond een café, reeds in 1669, "Het Pellicaentie". De Fransen hebben in 1793 én in 1794 daar o.m. hun kanonnen opgesteld en eveneens in 1745.

R. Dumon heeft zich laten verleiden om de oorsprong te zoeken bij de grenspaal/paelekin die langs de Pelikaanstraat heeft gestaan (1581).

De naam voor een café "In de Pelikaan" is in de stad teruggekeerd op meer dan één plaats : in de Kokstraat in 1570 en nu in de O.-L.-Vrouwstraat.

ZELTEBRUG

Blijkbaar heeft Etienne Desaever die naam gesugereerd op vraag van de diensten van B&W. Prima vondst !

De zuidzijde van Nieuwpoort, links en rechts van de expresweg, ligt inderdaad sinds heel lang "De Zelte". Het was een deel van de omgeving die steevast onder (zilt) zeewater kwam, als men te ongebreideld de zeesluizen openzette, om Nieuwpoort te verdedigen. Niet zelden tegen de Fransen uit het zuiden. Omdat het zeewater dan ook verder liep richting Wulpen, hebben de keurheren van Veurne-Ambacht in 1673 gevraagd om een 'zelteberm' aan te leggen en zo het overstromingswater binnen de perken te houden.

Karel Cogge had gelukkig ook zo iets in gedachten in 1914 ...

KARMENHOEK

Op de oostelijke hoek van de Arsenaal- en de Langestraat is een steen ingemetseld met die naam-aanduiding. Vanaf 1663 stond daar het Karmelietenklooster, een mannencommunauteit die de voorkeur kreeg van de Spaanse officieren die hun garnizoensgebouwen hadden in de buurt. Sommigen officieren werden in de kloosterkerk begraven, en hun grafstenen zijn dan later naar de O.-L.-Vrouwekerk overgebracht. De monniken zijn zelfs ver-

antwoordelijk geweest voor vormen van 'klassieke humaniora opleiding' tot ze vertrokken uit Nieuwpoort in 1779.

SCHUTTERS HOF

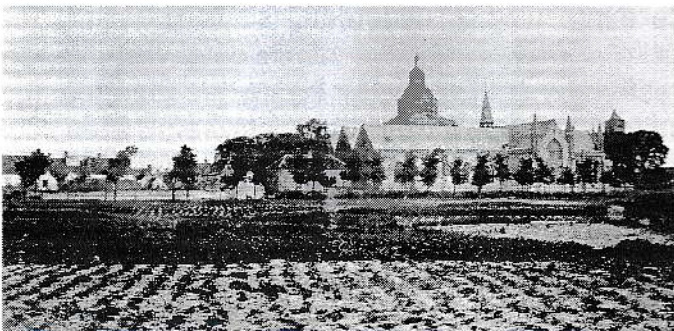
Tot in de 18e eeuw had de gilde van Sint-Joris haar eigen gildehof met torentje op de oosthoek van het kruispunt van de Ieper- en Langestraat. Oostelijk daarvan hadden ze een grote tuin met bomen en 'doelen' voor het kruisboogschieten. Dat strekte zich uit tot aan de huidige Slachthuisstraat en Koningin Elisabethlaan.

Die gilde had veel vrijheden want de graaf/hertog zag daarin een kans opdat de burgers in staat zouden zijn hun stad te beschermen met de wapens : een soort burgerwacht. Hun oudste charter in ons archief dateert van 1483.

De naam die gekozen werd voor het nieuwe gebouwencomplex is dus een schot in de roos !!

KERKTOREN

Van heel ver is dat het eerste wat opvalt in onze vlakke streek : een kerktoeren. Als het over Nieuwpoort-Stad gaat, dan heeft men eigenlijk de stadstoren in het vizier waarin de beiaard hangt. In ons geval staat deze toren er nog maar van 1952. De vorige is gradueel vernield in WO 1 en dateerde vanaf de 16e eeuw. Die was nooit volledig opgebouwd zoals het de bedoeling was (zie Sanderuskaart uit 1637).

De eigenlijk kerktoeren, valt minder op, maar van op afstand wel. Het is een hele scherpe spits. Daarin hangen de eigenlijke kerkklokken. Hij staat midden op de kruisbeuk van de kerk.

De stadstoren steekt tweemaal zo hoog boven het kerkgebouw uit vanop afstand.

KALKOVENBRUG

Deze brug is er slechts gekomen bij de aanleg van een rechte straatweg naar Oostduinkerke in 1883 ! De oude burgweg richting Veurne liep voordien vanaf de Duinkerkepoort (Duinkerkestraat) van de vestingstad Nieuwpoort aan de zigzaggrens

richting Oostduinkerke, zuidelijk van de duinenrug waarop Nieuwpoort is gebouwd.

Men heeft recent de naam van die brug in eer hersteld die er de Oude Veurnevaart dwarst. Tijdens de WO 1 noemden de soldaten die brug "Pont des Soupirs". Ze kwamen dààr dichtbij het oorlogsterrein, dat het meest werd beschoten en niet zelden gas alarm te verduren kreeg. Oud-strijders wisten te vertellen, dat men 8 keer meer kans had in Nieuwpoort getroffen te worden door vijandelijk geschut, dan bvb. in de loopgrachten langs de spoorwegberm richting Ramskapelle en Pervijze.

Kalkovens waren traditioneel veldovens waarin men ruwe kalksteen, afgedekt, met houtskool stookte tot er witte 'ongeblyste kalk' overbleef: voor meststof, verfproduct, mortelbasis, plakwerk, ontsmettingsmiddel enz...

ZANDSTRAAT

Die weg is recent flink ingekort met de aanleg van de Stuiverwijk (1977). Het is de oudste kolonisatieweg die liep langs een fossiel strand, dus een strand dat er niet meer is. In de 13de eeuw was er een monding naar de zee toe, richting het Duinenpark in Oostduinkerke : het Vloedgat. Daar lag een vissersnederzetting "Nieuwer Yde". Aan de noordzijde van de duinenrug waarop Nieuwpoort is gebouwd, liep die kolonisatieweg richting Nieuwer Yde. Met de bouw (1286) van een afsluitdijk [nu promenade] werd de monding van de IJzer gecorrigeerd waar ze nu ligt en ontstond de 'Polder van Lens' later ... Er werd zelfs een vuurtoren afgebroken in Nieuwe Yde in 1414, want die diende tot niets meer. Tot 1796 was dat nog grondgebied Nieuwpoort !

WITTE BRUG

Er staat een granieten zuil bij de Wittebrug, langs de Brugse steenweg: "Tot hier werd ..." Die zuil had een betere plaats verdiend, namelijk tussen Sint-Joris en Oud-Sint-Joris! Of de Duitsers tot aan de Witte Brug geraakt zijn is onzeker.

Op Franse legerkaarten hebben ze van die Wittebrug, een Willebrug gemaakt.

De Vlaamse naam gaat ver terug : in 1314 was er een Wittekens brug op de weg vanuit Nieuwpoort richting Ieperlee (IJzer)

Er is een sifon onderdoor de IJzer tussen de Kreek van Nieuwendamme en een verbinding naar de Wittebrug om in de Noordvaart terecht te komen. Het was de bedoeling om in geval van wateroverlast via meer dan één weg te kunnen lozen.

Hendrik Geeraert heeft daar terecht op gewezen op

21 oktober 1914, om dat af te sluiten aan de IJzerdijk bij de actie om de Sint-Joris polder te inunderen.

G. Demerre

Verhaal

TWEE NIEUWPOORTSE KINDEREN IN DE GROOTE OORLOG

Naar aanleiding van de herdenkingen van WO I worden we overstroomd met boeken en naslagwerken over dit gebeuren dat ons land gedurende vier jaar verscheurde.

In deze rij behoren eveneens de talrijke ooggetuigenverslagen van de lokale bevolking: de ene al meer angstaanjagend dan de andere.

Het is evenwel een feit dat in deze verslagen het kinderleed minder aan bod komt.

Dit kinderleed kon natuurlijk alle vormen aannemen in een dergelijke gruwelijke oorlog : dood, verwondingen, achtergelaten worden als wees, verloren en weg van alle familie .

Gelukkig was de Belgische regering er zich van bewust dat snel moest ingegrepen worden om te vermijden dat deze kinderen een "verloren generatie" werden. Aldus werden allerlei initiatieven genomen om de nood van de kinderen te lenigen.

Het meest voor de hand liggend was het opvangen van deze kinderen en hen de noodzakelijke opvoeding te verschaffen in nieuw opgerichte scholen, al dan niet in het buitenland gelegen.

Voorbeelden hiervan zijn voldoende bekend : de zogenaamde "scholen van de Koningin" in Vinkem, de scholen in Cayeux-sur-Mer, in Fontenay-aux-Roses bij Parijs en talrijke andere .

Hoe het leven van de kinderen in deze scholen verliep, is echter minder gekend en zelden gedetailleerd weergegeven, al is het gewoon door het feit dat de betrokken kinderen (gemiddeld tussen 5 en 14 jaar) later zich minder de details herinnerden.

Gelukkig bezitten we het verslag van een jezuïet die Nieuwpoortse en andere Vlaamse kinderen gedurende vier jaar heeft opgevangen in Zwitserland en hierover – samen met andere belevenissen - verslag heeft uitgebracht.

Vlaamse kinderen in Zwitserland.

Albert Goderis uit De Panne maakte reeds in 2004 een (onvolledige) lijst op van Nieuwpoortse kinderen die in Zwitserland terecht kwamen.

Hij kwam reeds aan 37 namen. Uit zijn opzoekingen bleek dat zij allen in of nabij Freiburg, Luzern of Biel/Bienne verbleven.

Vandaar ons verhaal over twee kinderen onder hen,

met name Jules en Romain Deltombe, zonen van de Nieuwpoortse schalieliddekker Benjamin Deltombe.

Voorgeschiedenis

We moeten eerst naar Zwitserland zelf.

Daar ontstond bij de aanvang van de oorlog een beweging genaamd "Die Liebestätigkeit der Schweiz im Weltkrieg", uitgaande van Zwitserse christelijke organisaties.

Uit een verslag van deze vereniging (uitgegeven in Basel in 1916 door Pfarrer dr Nagel bij Probius) blijkt dat zij – naar analogie met hun werking naar aanleiding van de Frans-Duitse oorlog in 1870 waarbij zij hulp boden aan de inwoners van Straatsburg – thans ook wensten hulp te bieden aan de noodlijdende bevolking van België.

Aldus blijkt dat de eerste 93 Belgische vluchtelingen reeds op 14 oktober 1914 aankwamen in Lausanne. Tegen eind februari 1915 hadden reeds 13 transporten plaats gevonden waarbij 1350 vluchtelingen in Zwitserland werden opgenomen. Deze treinen met gemiddeld tussen 30 en 100 personen kwamen aan in Lausanne (756 personen), Genève (292 personen) of Neuenburg (ook 292 personen).

Vandaar uit werden ze dan vervoerd naar verschillende locaties zoals Freiburg, Bern, de kantons Tessin, Wallis, Graubunden en andere.

Opvallend is evenwel dat 163 vluchtelingen tussen oktober 1914 en februari 1915 doorreisden naar Frankrijk, vermoedelijk om zich met hun familie te herenigen.

Te noteren valt dat ook drie vluchtelingen stierven in Neuenburg, terwijl verder 6 onder hen teruggestuurd werden naar België omdat ze moeilijkheden in hun opvangoord veroorzaakten !

Anderzijds was het comité druk bezig met geld in te zamelen, evenals kleding om de eerste noden te lenigen.

Ze gingen zelfs veel verder : in Parijs en in Le Havre werden uithangborden aangebracht waarbij de vluchtelingen uitgenodigd werden onderdak te zoeken in het gastvrije Zwitserland.

Te onthouden evenwel is dat het comité de voorkeur gaf aan de opvang van weeskinderen tussen 3 en 10 jaar. Aldus hoopten ze tussen 3 à 4000 kinderen te kunnen opvangen.

In juni 1915 deed koningin Elisabeth een bijkomende oproep bij het comité om nog meer kinderen onderdak te verschaffen.

Op vraag van hun ouders werden zo nog 444 kinderen opgevangen. Dat was bij katholieke gezinnen of instellingen en niet bij protestantse.

Deze werden dan verdeeld over volgende steden of kantons: 180 in Freiburg, 92 in Wallis, 102 in de

Bernse Jura, 51 in het Duitstalige Zwitserland; 18 bleven in Genève en 1 in Waadtland.

De meeste kinderen waren tussen 5 en 16 jaar oud en afkomstig van Ieper, Poperinge, Veurne en de omliggende dorpen. Volgens het ontvangstcomité waren ze "in het algemeen intelligent en sympathiek. Ze passen zich ook gemakkelijk aan"!

In oktober 1915 krijgen ze allen het bezoek van de secretaris van de koningin die alle kinderen een reep chocolade bezorgt.

In september was minister Carton de Wiart reeds op bezoek geweest in Bern bij president Motta, om hem te bedanken voor de grote financiële en materiële inspanningen die Zwitserland levert voor de Belgische vluchtelingen.

Op 23 september 1915 legden de Belgische vluchtelingen een bloemenruiker neer aan het Nationale Monument van Genève.

Noteren we tenslotte dat op 26 juli 1930 te Lausanne een monument, gemaakt door de Belgische kunstenaar Ernest Wynants, ingehuldigd werd met als tekst "Monument offert par la Belgique reconnaissante".

Two Nieuwpoortse kinderen

Hoe kwamen Jules (°Nieuwpoort 10.01.1906) en zijn broertje Romain Deltombe (° Nieuwpoort 29.05.1907) terecht in Immensee? (dat was in het Zwitserse kanton Schwyz, de huidige gemeente Küssnacht en gelegen aan het meer van Zug en aan de voet van de berg Rigi met een hoogte van 1800 m).

Hun verhaal begint zoals dat van zoveel inwoners van Nieuwpoort: vanaf midden oktober 1914 op de vlucht voor de aanvallende Duitsers tijdens de Slag aan de IJzer.

Het gezin van schaliedekker Benjamin Deltombe-

Romain en Jules Deltombe

Delobel vlucht samen met de vier kinderen, twee meisjes en twee jongens naar het naburige Koksijde, waar het iets rustiger is.

Het noodlot slaat echter toe: bij een van de eerste beschietingen van Koksijde wordt Benjamin dodelijk getroffen. Hij overlijdt op 22 januari 1915 in het Océan-hospitaal te De Panne. Doodsoorzaak: frac-

ture de crane.

De rest van het gezin is ongedeerd, maar een van de dochtertjes blijft gehandicapt ingevolge "shell-shock". Moeder Deltombe wil dan ook zo spoedig de plaats van het onheil verlaten en zal uitwijken naar Fécamp (F) waar ze de rest van de oorlog zal doorbrengen.

Aldus is het begrijpelijk dat de twee kleine weesjes Deltombe worden geselecteerd om te worden opgevangen in Zwitserland.

Ze vertrekken reeds in maart 1915.

trein

Dank zij een dagboek "Aventures d'un Jésuite en Suisse pendant la Guerre Mondiale 1914-1918" uitgegeven in Cuneo door "Typografia Liberia provinciale, G. Moresco" kunnen wij hun verhaal en verblijf achterhalen.

Aldus blijkt dat zij samen met 15 andere Vlaamse kinderen terechtkomen in het "Missionshaus Bethlehem" te Immensee. Het betreft een missiehuis voor priesters en lekenbroeders in opleiding, met opdracht uitgestuurd te worden als missionaris. In de jaren 1910 hoofdzakelijk naar China, later naar Afrika.

Uit het verslag van deze Italiaanse priester (waarvan de naam ons onbekend blijft!) weten we dat alle kinderen afkomstig waren uit West-Vlaanderen. Pierre en Roger Hubert waren afkomstig uit De Panne, de Deltombe's dus uit Nieuwpoort. De rest uit de streek van Ieper en Poperinge. Alle kinderen zijn tussen 7 en 15 jaar. De twee Hubert's en de twee Deltombe's blijken een beetje Frans te spreken en treden aldus op als tolk voor hun andere lotgenoten!

Missionshaus Bethlehem

De lieve priester verklaart tevens dat zijn opdracht erin bestaat om op te treden als surveillant, leraar, maar ook als mama en papa !

Spelen konden ze veel, doch er wachten ook nog andere taken : opstaan om 6.30 h – gebed in het Vlaams , gevolgd door een mis om 7.15 in de kapel van het instituut , waarbij telkens een van de kinderen misdienaar was. Om 8.00 h ontbijt, opgediend door een Italiaanse zuster, gevolgd door de opkuis van de slaapruijnte, de ontbijtzaal en de klassen.

Iedere morgen is er korte les in het Duits en het Frans waarbij 30 woorden per dag dienden geleerd te worden ! Als afronding van de voormiddag is er de aardappelcorvee (schillen van de aardappelen en *kuisen* van de groenten)

Om 11.30 h werd er dan het middagmaal genomen, gevolgd door recreatie en les. Om 19.00 h volgde het avondmaal.

Tweemaal per week (op donderdagnamiddag en zondagnamiddag) vonden er wandelingen plaats rond het meer van Zug of in de omliggende bergen. De wandelingen rond het meer trok de kinderen in het bijzonder aan : zij maakten met takken visperen, zochten zelf aas en begonnen te vissen en dit vaak met veel succes, zodat er 's anderendaags vis op het menu stond !

Tijdens de winter evenwel was het leven harder. Er was namelijk geen verwarming op de kamers en dit terwijl de temperatuur dikwijls tot -15° kon zakken. De begeleidende zuster vond evenwel een goede oplossing : ieder kind kreeg 's avonds een warme fles mee in bed !

Op zekere dag kregen ze allemaal een soort uniform, gemaakt door een vriendelijke dame: Mevr. Grüter uit Luzern. Het bestond uit geruite stof, wit op zwart, en moest op zondagen gedragen te worden. Ze zagen er dan ook uit als collegeleerlingen ! Deze lieve dame bezorgde de kinderen verder ook regelmatig chocolade en ander snoep.

Op Kerstmis kregen ze evenwel een bijzonder geschenk, iets dat geen enkel Vlaams kind ook maar kende : een slede ! Het duurde natuurlijk niet lang of ze konden er allemaal mee overweg : een kleine helling op en dan maar naar beneden.

Onze pater jezuïet stelde vast dat de kinderen steeds beter beslagen werden in het Frans spreken, zodat hij het aandurfde hen een toneelstukje te laten opvoeren. Aldus vond op 19.02.1917 , de dag van Carnaval, de voorstelling plaats van "Klein Duimpje". Jules Delltombe mocht de hoofdrol spelen en trad dus op als Klein Duimpje. Romain en een zestal andere kinderen waren zijn broertjes.

In een 15-tal dagen waren ze opgeleid en konden hun rol perfect spelen in het Frans !

Dit optreden gebeurde dan ook "*en grande pompe*"! De Belgische Consul was hiervoor speciaal uit Lu-

zern gekomen, terwijl zowel mevr. Grüter net als alle leraars en kinderen aanwezig waren !

Op 6 maart 1917 worden alle Belgische kinderen die in Zwitserland verblijven uitgenodigd in Luzern. Daar blijken een klein duizendtal kinderen aanwezig te zijn, waarvan een 60-tal uit het kanton Schwyz, waartoe Immensee behoort.

Daar blijkt een rijke Engelse dame, Mevr. Fyven te willen vergasten. Ze choqueert evenwel alle aanwezigen door haar zeer nonchalante houding : ze rookt sigaren, is gekleed in een ruitbroek en zit in een zetel met gekruiste benen. En op de koop toe spreekt ze iedereen steeds aan in het Engels, iets wat niemand begrijpt !

Maar ja, ze is zo lief met de Belgische kinderen en spendeert veel geld !

Na het gezamenlijk zingen van de Brabançonne maken ze nog een rondgang in Luzern en nemen 's avonds de trein terug naar Immensee!

In september verlaten de twee broers Achilles en Sylvain Van Compennolle en Maurice Deberdt het instituut om hun ouders in Frankrijk te vervoegen. Anderzijds komen er twee nieuwe bij : Remy Averin uit Veurne, 12 jaar oud. Hij had de laatste 3 jaar doorgebracht bij een landbouwersgezin in Lattau. Deze brave mensen hadden de jongen zo goed verzorgd en opgevangen dat hij praktisch nog uitsluitend Duits sprak ! Tevens verklaarde hij dat hij bij deze mensen veel gelukkiger was dan vroeger in België. Hij weigerde dan ook te spelen met de andere kinderen en sprak uitsluitend over "Heimweh"! De andere is Achilles Verbrigghe, 13 jaar. Dit kind was steeds ziekelijk . De beide nieuwe Vlamingen droegen aldus niet erg bij om de goede atmosfeer tussen de kinderen te bevorderen !

Jules Deltombe daarentegen genoot van zijn verblijf aldaar. Hij speelde "postbode" dwz. dagelijks – door alle weer en wind – ging hij naar het station van Immensee de post ophalen.

Nochtans werd hij begin oktober 1917 zwaar ziek . Diagnose: de Spaanse griep ! Hij werd in quarantaine gesteld en na zware koortsaanvallen (tot 40°) kon hij langzaam herstellen.

Terug naar België

De wapenstilstand en de gedachte om terug naar huis te keren droegen er natuurlijk bij om het moreel van de kinderen te verhogen. En om de sfeer optimaal te houden bracht Mevr. Grüter met Kerstmis zeer mooie geschenken mee.

Begin Januari 1919 werd iedereen verwittigd van het nakend vertrek.

Op 15 Januari was het zover : om 7.00 h vertrekt de trein uit Immensee naar Luzern, waar mevrouw Grüter de kinderen opwacht. Andere kinderen, af-

komstig uit andere kantons hadden intussen ook plaats genomen op dezelfde trein . Aan het station van Luzern stond ook het landbouwersechtpaar om afscheid te nemen van Remy Averin. Vermoedelijk was hij het enige kind van de ganse trein dat niet graag terugkeerde naar België !

Alle kinderen waren vrolijk, lachten, hebben de Belgische vlag bij en reizen via Bern, Freiburg en Lausanne tot aan de Franse grens bij het meer van Lemman, waar ze boot nemen en opgevangen worden door de Franse autoriteiten voor verder vervoer.

Epiloog

De eindbestemming van alle kleine Vlamingen kennen we niet. We kunnen wel gissen dat zij herenigd werden met hun familie.

De twee Deltombe's, van hun kant, vervoegden hun moeder die nog steeds in Fécamp woonde, met haar twee dochters. Ondertussen had zij een gewonde Belgische soldaat leren kennen, Marcel Rousseau uit Alveringem (°25.02.1895 – Veurne 9.11.1975). Zij zouden bij hun terugkomst in België huwen. Marcel werd aldus de stiefvader van Jules en Romain. De familie vestigde zich bij de terugkomst niet meer in Nieuwpoort, maar in Koksijde.

Jules zou in 1927 huwen met Gabrielle Vandecasteele uit Poperinge die ook als kind in Zwitserland verbleef, evenwel in een apothekersgezin en niet in een instituut.

Jules ontpopte zich later in Koksijde tot een gekend figuur en eigenaar van het hotel "Musuri" in de Zouavenlaan. Hij zou overlijden te Veurne op 10.04.1979.

Romain vestigde zich later in Gent waar hij overleed op 28.09.1973.

Willy Deltombe, zoon van Jules, deed in de jaren negentig van de vorige eeuw, een "pelgrimstocht" naar Immensee en omgeving om zich een idee te vormen van de leefomstandigheden van zijn vader in WO I.

Tot zijn ontgoocheling bleek in het geheugen van de lokale gemeenschap het verblijf van de 17 Vlamingen totaal verloren te zijn gegaan !

Tot slot heeft ondergetekende eens gegoogled naar "Missionshaus Bethlehem in Immensee". In de geschiedenis van het missionarishuis wordt er geen enkele melding gemaakt van het verblijf van 17 kleine Vlamingen aldaar....

Freddy Beun

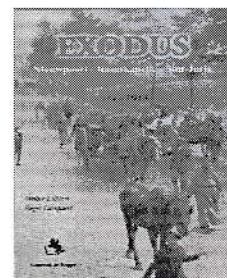
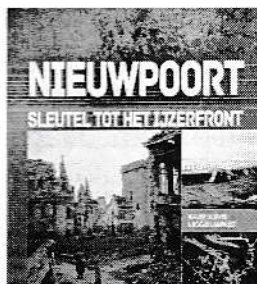
Bibliografie

Met de opening van **Westfront Nieuwpoort**, onder het Albert monument in oktober 2014, is een eerste deel van een reeks gepubliceerd.

"**Nieuwpoort. Sleutel tot het IJzerfront**" is van de hand van Walter Lelièvre en Roger Lampaert. Naast de elders veelvuldig aangehaalde inundatie vanuit Nieuwpoort, werd hier uitvoering de nadruk gelegd op de moeizame beheersing van de waterhuishouding aan het Westfront, gedurende de vier opeenvolgende oorlogsjaren.

Ook stelden beide auteurs in dezelfde maand een ander boek voor : "**Exodus**".

Hier wordt het verhaal gebracht van de vluchtelingen tijdens WO I . In enkele weken tijd trok de burgerbevolking van Nieuwpoort, Ramskapelle en Sint-Joris weg tot Koksijde en De Panne, maar ook naar Frankrijk en Engeland. Naar het einde van de oorlog voelden velen het zelfs in de Westhoek nietmeer veilig.

Repliek

Een aandachtige lezer, zoals Jan Van Acker, merkte op, dat de Kasselrij Veurne- Ambacht reeds van uit de 11de eeuw dateert, en niet de 13de eeuw zoals wij schreven. Wij hadden gedacht aan haar keure van 1240.

Inderdaad er was reeds sprake in 1095 van *judices furnensis* en in 1142 van *curatores* van Veurne- Ambacht.

Hij stelde ook voor dat wij zouden vermelden, dat de **Nieuwpoortse Klacht uit 1295** uitvoerig is behandeld door J. Vermeersch, en kan nagelezen worden in de publicatie **Verhandelingen van het Genootschap voor Geschiedenis 2014/1**.

Colofon

Redactieadres:

Vrienden van het Patrimonium
p/a Kaai 50 – 02/04 – 8620 Nieuwpoort
Verantwoordelijke uitgever G. Demerre
Canadalaan 61 - 8620 Nieuwpoort
Signaleer adreswijzigingen AUB!

